

บทปริทัศน์หนังสือ:

**ปรัชญาการเมืองเพื่อเสรีนิยมประชาธิปไตย: ว่าด้วย จอห์น สจ๊วต มิลล์ กับการ
ต่อต้านทรราชเสียงข้างมาก**

Book Review:

**A Political Philosophy for Liberal Democracy: on John Stuart Mill and
the Protection Against Tyranny of the Majority**

[Received: January 3, 2023; Revised: February 14, 2023;

Accepted: March 8, 2023]

จิรพงศ์ มหาพจน์

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, ฝ่ายกิจการพิเศษ,
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Jirapong Mahaphot

General Administration, Officer Special affairs department,

Roi Et Rajabhat University

Email: aleklovelove@gmail.com

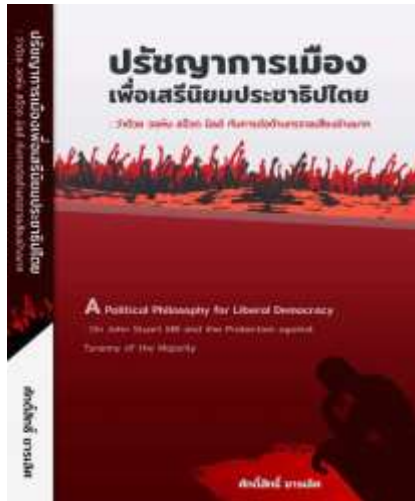
CORRESPONDING AUTHOR

Jirapong Mahaphot, General Administration Officer Special affairs department,

Roi Et Rajabhat University

Email: aleklovelove@gmail.com

บทนำ

ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ. (2564).
ปรัชญาการเมืองเพื่อเสรีนิยม
ประชาธิปไตย : ว่าด้วย จอห์น
สจิวท มิลล์ กับการต่อต้านทรราช
เสียงข้างมาก. ขอนแก่น: โรง
พิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำหรับข้าพเจ้าแล้ว ความน่าสนใจของหนังสือเล่มนี้มี 5 ประการ **ประการที่หนึ่ง** คือ การอธิบายแจกแจงนิยามของทรราชของเสียงข้างมากว่ามีอยู่กี่ประเภทได้ชัดเจนและลึกซึ้งที่สุดในโลกภาษาไทยขณะนี้ ซึ่งประเด็นนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องทรราชของเสียงข้างมากอยู่มาก เช่น มีความเข้าใจว่าเผด็จการเสียงข้างมากในรัฐสภาคือทั้งหมดของนิยามทรราชของเสียงข้างมาก เป็นอาทิ ซึ่งทำให้เสียโอกาสที่จะเข้าใจทรราชของเสียงข้างมากประเภทอื่นด้วย โดยเฉพาะทรราชของเสียงข้างมาก ประเภทที่ Mill กังวลสนใจที่สุดอย่างทรราชของเสียงข้างมากโดยสังคมหรือทรราชของเสียงข้างมากโดยมติความคิดเห็นและอารมณ์ความรู้สึกที่แพร่หลายของคนส่วนใหญ่ในสังคม **ประการที่สอง** จากนิยามความเป็นทรราชของเสียงข้างมากทุกประเภทของ Mill สะท้อนให้เห็นว่าแม้เวลาจะล่วงเลยผ่านไปเกือบ 2 ศตวรรษแล้ว ปัญหาเรื่องทรราชของเสียงข้างมาก ก็ยังคงมีอยู่ไม่น้อยในหมู่มวลมนุษยชาติ และมีแนวโน้มว่าจะมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังจะเห็นได้จากกรณีตัวอย่างไม่น้อยในหนังสือเล่มนี้ **ประการที่สาม** แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยทรราชของเสียงข้างมาก และแนวคิดและทฤษฎีการป้องกันทรราชของเสียงข้างมากจากหนังสือเล่มนี้ สามารถนำไปเป็นกรอบแนวคิดและทฤษฎีสำหรับการวิจัยถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมและการเมืองไทยได้ **ประการที่สี่** หนังสือเล่มนี้ไม่ใช่หนังสือที่ต่อต้านระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตย และไม่ใช่นิพนธ์ที่ต่อต้านเสียงข้างมากแต่อย่างใด แต่สิ่งที่หนังสือเล่มนี้ต่อต้าน คือ อำนาจที่ไร้ขอบเขตและการทำลายล้างที่มาพร้อมกับความหลงใหลในค่านิยมแบบใดแบบหนึ่งอย่างสิ้นเชิง จนทำลายความเป็นมนุษย์ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันลง โดยเฉพาะถ้าความหลงใหลในค่านิยมแบบใดแบบหนึ่งนั้น มาจากคนส่วนใหญ่ในสังคม เพราะมันคือปัญหาที่ยากจะหลีกเลี่ยงและแก้ไข

ประการที่ห้า วิธีวิทยา (Methodology) ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อแสวงหาคำตอบมานำเสนอต่อผู้อ่าน ผู้เขียนใช้แนวทางการศึกษาแบบปรัชญาการเมือง (Political Philosophy) ผ่านการวิเคราะห์ด้วยอย่างละเอียด (Close Textual Analysis) ซึ่งถือว่าหายากที่จะมีผู้ศึกษาค้นคว้าในแนวทางนี้ เพื่อนำองค์ความรู้สู่สาธารณะชน กล่าวคือตัวบท (The Text) ที่ผู้เขียนนำมาใช้เป็นหน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ผู้เขียนเน้นใช้เอกสารชั้นต้น (Primary Text) ซึ่งเป็นเอกสารที่ Mill เป็นผู้เขียนขึ้นมาเอง ซึ่งได้แก่งานเขียนเรื่อง On Liberty (1859), Considerations on Representative Government (1861), และ Utilitarianism (1863) โดยผู้เขียนใช้ตัวบทจากฉบับที่ John Gray นักวิชาการด้านปรัชญาการเมืองชาวอังกฤษ เป็นบรรณาธิการรวบรวม ภายใต้งานเขียนที่ชื่อ On Liberty and Other Essays ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1991 จัดพิมพ์โดย Oxford University Press นอกจากนี้ ผู้เขียนยังนำเอกสารชั้นรอง (Secondary Text) ทั้งจากงานเขียนของนักวิชาการ ในยุโรปและอเมริกามาวิเคราะห์เสริมเพิ่มเติม ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายและกระจ่างชัดขึ้น

เกี่ยวกับบรรณาธิการเล่ม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สำเร็จการศึกษารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ร.ด.) จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.) จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีงานเขียนประเภทหนังสือชิ้นสำคัญ คือ ทฤษฎีการเมืองว่าด้วยเรื่องเสรีภาพ บทวิเคราะห์อิสยาห์ เบอร์ลิน (2566) ปรัชญาการเมืองเพื่อเสรีนิยมประชาธิปไตย ว่าด้วย จอห์น สจ๊วต มิลล์ กับการต่อต้านทรราชเสียงข้างมาก (2564), พลเมืองเสรีประชาธิปไตย (2561) เป็นอาทิ นอกจากนี้ยังมีงานเขียนประเภทบทความที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการ เช่น วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2565), วารสารการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2565), วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา (2565), วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ (2564), วารสารสถาบันพระปกเกล้า (2563), วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2561), วารสารรัฐศาสตร์นิเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2560), วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2558) เป็นอาทิ สามารถติดต่อผู้เขียนได้ที่ E-mail: saksitkarlers@gmail.com

สาระสำคัญของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้พยายามนำเสนอความเข้าใจของผู้เขียน ซึ่งเป็นผลมาจากการพยายามแสวงหาคำตอบจากคำถามสำคัญ ดังนี้ (1) ทรราชเสียงข้างมากคืออะไร ในทัศนะของ Mill ? (2) ทำไม Mill ถึงกังวลสนใจปัญหาเรื่องทรราชเสียงข้างมากในเสรีนิยมประชาธิปไตย? และ (3) Mill มีแนวทางในการป้องกันทรราชเสียงข้างมากอย่างไร ? ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. ทรราชเสียงข้างมากในทัศนะของ Mill คือ สภาวะที่คนฝ่ายเสียงข้างมากในสังคมกดขี่เสรีภาพของคนฝ่ายเสียงข้างน้อยในสังคม ซึ่งการกดขี่เสรีภาพมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ (1) ทรราชเสียงข้างมากโดยกฎหมาย ซึ่งมักจะกระทำผ่านสถาบันการเมืองต่าง ๆ ของรัฐ (2) ทรราชเสียงข้างมากโดยสังคม ซึ่งมักจะกระทำผ่านมติความคิดเห็นและอารมณ์ความรู้สึกที่แพร่หลายของคนส่วนใหญ่ในสังคม

2. ในทัศนะของ Mill เขามีความกังวลสนใจต่อปัญหาทรราชเสียงข้างมากในเสรีนิยมประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก เพราะเขาเห็นว่า ทรราชเสียงข้างมากทั้ง 2 ประเภท ซึ่งได้แก่ (1) ทรราชเสียงข้างมากโดยกฎหมาย และ (2) ทรราชเสียงข้างมากโดยสังคม เป็นทรราชประเภทที่มนุษยชาติหลีกเลี่ยงได้ยากกว่าทรราชประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรราชเสียงข้างมากโดยสังคมที่กระทำผ่านมติความคิดเห็นและอารมณ์ความรู้สึกที่แพร่หลายของคนส่วนใหญ่ในสังคม ที่มนุษยชาติหลีกเลี่ยงได้ยากที่สุด

3. ในตัวบทงานเขียนของ Mill มีแนวทางการป้องกันทรราชเสียงข้างมาก ซึ่งทั้งปัจเจกบุคคล สังคม และรัฐ ต้องมีหลักการสำคัญอันเป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติร่วมกัน ดังนี้

หลักการที่หนึ่ง หลักแห่งอรรถประโยชน์ (Utility) คือ หลักการที่ยึดถือว่า เป้าหมายสูงสุดในชีวิตมนุษย์ คือ ความสุข (Happiness) การกระทำที่ดีที่สุด คือ การกระทำที่จะส่งผลให้เกิดความสุขที่มากที่สุดของคนจำนวนมากที่สุด (The Greatest Happiness of the Greatest Number) โดยให้ประเมินค่า จากผลของการกระทำที่จะมีต่อคนจำนวนมากที่สุด ซึ่งต้องประเมินค่าทั้งในเชิงปริมาณ (Quantity) และเชิงคุณภาพ (Quality) โดยในเชิงคุณภาพนั้น มีทั้งความสุขชั้นต่ำ (Lower Pleasures) และความสุขชั้นสูง (Higher Pleasures) การจำแนกแยกแยะนั้นต้องอาศัยประสบการณ์ (Experience) และการเปรียบเทียบ (Comparison) ทั้งนี้ การกระทำอันเป็นความสุขชั้นสูงนั้น มีค่ามากกว่าการกระทำอันเป็นความสุขชั้นต่ำเสมอ ไม่ว่าการกระทำอันเป็นความสุขชั้นต่ำนั้น จะมีปริมาณมากกว่าเพียงใดก็ตาม ทั้งนี้ก็เพราะความสุขชั้นต่ำ คือ ความสุขที่เกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกายเท่านั้น อันเป็นสิ่งที่มนุษย์มีไม่ต่างจากสัตว์อื่น ๆ แต่ความสุขชั้นสูง คือ ความสุขที่เกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ การใช้เหตุผล ความรู้ ความเข้าใจเพื่อยกระดับสติปัญญาและศีลธรรมจรรยาของมนุษย์ อันเป็นสิ่งที่สัตว์อื่น ๆ ไม่สามารถมีได้เหมือนมนุษย์ และผลของการกระทำอันเป็นความสุขชั้นสูง สามารถสร้างความสุขที่มากที่สุดของคนจำนวนมากที่สุดได้มากกว่าความสุขชั้นต่ำเสมอ แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับเหตุผลและความรู้มากกว่าเรื่องของจำนวน ดังนั้นจึงเป็นแนวคิดที่จะช่วยป้องกันทรราชเสียงข้างมากได้

หลักการที่สอง หลักแห่งเสรีภาพของปัจเจกบุคคล (Individual Liberty) คือ หลักการที่ยึดถือว่า ปัจเจกบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว ควร/ต้องมีเสรีภาพในการคิดและการกระทำตามที่ตนเองปรารถนา เพราะเสรีภาพคือสิ่งที่ทำให้ปัจเจกบุคคลมีโอกาสได้ใช้เหตุผล ความรู้ ความเข้าใจเพื่อยกระดับสติปัญญาและศีลธรรมจรรยาตนเอง สามารถเข้าถึงความสุขชั้นสูงและอรรถประโยชน์สูงสุดได้ อันจะทำให้ปัจเจกบุคคลสามารถตระหนักถึงภัยอันตรายจากทรราชเสียงข้างมากได้ ดังนั้นจึงเป็นแนวคิดที่จะช่วยป้องกันทรราชเสียงข้างมากได้

หลักการที่สาม หลักแห่งขันติธรรม (Toleration) คือ หลักการที่ยึดถือว่า ปังเจกบุคคล สังคม และรัฐ ควร/ต้องมีความอดทนอดกลั้นต่อความคิดและการกระทำที่แตกต่าง เพราะการใช้เสรีภาพของแต่ละคนหรือแต่ละฝ่ายนั้น อาจกระทบหรือขัดแย้งกันจนนำไปสู่การสร้างภัยอันตรายต่อกันได้ โดยเฉพาะภัยอันตรายจากการใช้เสรีภาพของฝ่ายเสียงข้างมากที่มีต่อฝ่ายเสียงข้างน้อย ดังนั้นจึงเป็นแนวคิดที่จะช่วยป้องกันทรราชเสียงข้างมากได้

หลักการที่สี่ หลักแห่งความเป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น (Harm Principle) คือ หลักการที่ยึดถือว่า ปังเจกบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว ควร/ต้องมีเสรีภาพในการคิดและการกระทำตามที่ตนเองปรารถนา ตราบเท่าที่การกระทำนั้นไม่เป็นภัยอันตรายแก่ผู้อื่น และเหตุผลเดียวที่ขอขบธรรมพหุที่จะแทรกแซงเสรีภาพของปังเจกบุคคลได้ คือ การป้องกันไม่ให้เกิดภัยอันตรายแก่ผู้อื่น ซึ่งพิจารณาตัดสินจากผลลัพธ์ ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ ขณะที่ความหวังดีไม่ใช่เหตุผลที่เพียงพอที่จะแทรกแซงเสรีภาพของปังเจกบุคคลได้ ดังนั้นจึงเป็นแนวคิดที่จะช่วยป้องกันทรราชเสียงข้างมากได้

หลักการที่ห้า หลักแห่งการมีส่วนร่วม (Participation) คือ หลักการที่ยึดถือว่า ถ้าหากสังคมและรัฐได้ก็ตามเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ปังเจกบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องของประโยชน์ส่วนรวมหรือเรื่องของประโยชน์สาธารณะ ปังเจกบุคคลจะมีโอกาสฝึกฝนตนเองเพื่อเรียนรู้ เข้าใจและตระหนักถึงเรื่องอรรถประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ปังเจกบุคคลแต่ละคน ซึ่งประกอบกันขึ้นมาเป็นสังคมและรัฐ สามารถตระหนักถึงปัญหาและการป้องกันทรราชเสียงข้างมากได้

หลักการที่หก หลักแห่งการปกครองแบบมีตัวแทน (Representative Government) คือ หลักการที่ยึดถือว่า อำนาจอสูงสุดในการปกครองเป็นของปังเจกบุคคลแต่ละคนในฐานะประชาชน และประชาชนมีสิทธิที่จะใช้อำนาจผ่านตัวแทนของตน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนเอง โดยมีหน้าที่รักษามลประโยชน์ของประชาชน ดังนั้น ภายใต้การปกครองแบบมีตัวแทน ปังเจกบุคคล แต่ละคนผู้เป็นประชาชน ไม่ว่าพวกเขาจะเป็นคนฝ่ายเสียงข้างมากหรือคนฝ่ายเสียงข้างน้อย พวกเขาย่อมมีตัวแทนเป็นของตนเอง เพื่อกอัยทำหน้าที่รักษามลประโยชน์ของพวกเขา ดังนั้นจึงเป็นแนวคิดที่จะช่วยป้องกันทรราชเสียงข้างมากได้

หลักการที่เจ็ด หลักแห่งการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น (Decentralization and Local Government) คือ หลักการที่ยึดถือว่าการกระจายอำนาจให้กับประชาชนในระดับท้องถิ่นได้ปกครองตนเอง จะช่วยให้ประชาชนในระดับท้องถิ่น มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษามลประโยชน์ของตนเอง ทั้งโดยตรงและผ่านตัวแทนของตนเอง เพราะองค์กรปกครองท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน และประชาชนเข้าถึงได้ง่ายกว่าองค์กรปกครองระดับรัฐชาติ ทำให้ประชาชนมีความใกล้ชิดกับมลประโยชน์ของตนเองมากขึ้น เข้าถึงมลประโยชน์ของตนเองได้ง่ายขึ้น รักษามลประโยชน์ของตนเองได้ดีขึ้น และมลประโยชน์ของทุกคนทุกฝ่ายทุกท้องถิ่นจะได้รับความสำคัญ ดังนั้นจึงเป็นแนวคิดที่จะช่วยป้องกันทรราชเสียงข้างมากได้

บทส่งท้าย

ปัญหาเรื่องพระราชของเสียงข้างมากในระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตย ถือเป็นประเด็นถกเถียงทางการเมืองที่มีมาอย่างยาวนาน มีตัวอย่างของปัญหาเกิดขึ้นมากมาย ปัจจุบันไม่ว่าเราจะเชื่อหรือไม่เชื่อในระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยก็ตาม สังคมเราซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยไปได้ ดังนั้น การแสวงหาแนวทางการป้องกันพระราชของเสียงข้างมากในระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตย จึงเป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็นของปัญญาชน ดังที่ Mill ได้เสนอให้มนุษยชาติร่วมกันตระหนักว่า “เป้าหมายเดียวที่มนุษยชาติจะมีเหตุอันควรในฐานะปัจเจกบุคคลหรือรวมหมู่ก็ตาม ในการที่จะแทรกแซงเสรีภาพในการกระทำของเพื่อนมนุษย์ คือ การปกป้องตนเอง และเป้าประสงค์เดียวที่จะใช้อำนาจเข้าฝ่าฝืนเจตจำนงของสมาชิกร่วมชุมชนอารยะได้ คือ เพื่อป้องกันภัยอันตรายแก่ผู้อื่น” (That the Sole and for Which Mankind are Warranted, Individually or Collectively, in Interfering With the Liberty of Action of any of Their Number, is Self-protection. That the Only Purpose for which Power Can be Rightfully Exercised Over any Member of a Civilized Community, against his Will, is to Prevent Harm to Others.) (Mill, 1977 : 223)

เอกสารอ้างอิง

Karlers, Saksit. (2021). **A Political Philosophy for Liberal Democracy: On John Stuart Mill and the Protection Against Tyranny of the Majority**. Khon Kaen: Khon Kaen University Printing House.

Mill, John Stuart. (1977). **On Liberty (1859)**. In John M. Robson (Ed.), The Collected Works of John Stuart Mill, Volume XVIII - Essays on Politics and Society Part I (pp. 213-310). Toronto: University of Toronto Press.